

بررسی تأثیر مبانی صدرالمتألهین در حل اشکالات حرکت جوهری

gomgashteh1989@gmail.com

محمدجواد نصر آزادانی / دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه قم

مهتری چنگی آشتیانی / استادیار گروه معارف اسلامی دانشکده شرعی

پذیرش: ۹۸/۰۳/۳۰

دریافت: ۹۷/۱۲/۱۹

چکیده

اعتقاد به حرکت جوهری در عالم ماده، یکی از بنیادهای فکری فلسفه صدرالمتألهین است. اثبات این نظریه توسط او در قدم اول در گرو پاسخ به ادله استحاله حرکت جوهری است که عمدتاً خود مبتنی بر برخی مبانی مطروحه در حکمت متعالیه است. دو مبنا مهم تأثیرگذار در رفع اشکالات حرکت جوهری عبارت‌اند از وجودی شدن بحث حرکت در فلسفه صدرالمتألهین و اعتقاد به حرکت قطعیه توسط او. تحقیق پیش‌رو با توضیح این دو مبنا، پاسخ دو اشکال برگرفته از کلام ابن‌سینا را که عبارت‌اند از عدم بقای موضوع و لزوم فعلیت انواع نامتناهی در بین حاضرین، تبیین کرده است؛ چراکه با توجه به مبانی فوق، مقوله در حین حرکت دارای یک فرد است، اما فردی ممتد و سیال به طول مدت زمان حرکت و حرکت نیز چیزی جز سیلان وجود همین فرد نیست؛ یعنی فرایندی ممتد و متصل و سیال است و از آنجاکه اتصال و پیوستگی از اموری است که ملاک وحدت شخصی هستند، حرکت خودبه‌خود یک فرایند واحد شخصی است و وحدت آن ذاتی و بی‌نیاز از حافظ وحدت است، نه عرضی نیازمند حافظ وحدت. همچنین هرچند انواع ماهیت از مراحل مختلف وجود سیال از طریق بستن مرزهای آن انتزاع می‌شوند، اما وجود انواع بالفعل از ماهیات لازم نمی‌آید؛ زیرا اصالت با وجود است و وجود واحد متصل تدریجی است که انواع ماهیات نامحدود بالقوه در آن حضور دارند و چون بالقوه هستند، حصر نامتناهی در بین دو حاضر پیش نمی‌آید.

کلیدواژه‌ها: حرکت جوهری، بقای موضوع، صدرالمتألهین، حرکت قطعیه، ابن‌سینا، سیلان وجود.